

J. J.

Dzieje instrumentów niwelacyjnych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 12/4, 877

1967

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

katalog wyrobów z 1883 r., dyplomy uznania za wyroby na wystawach przemysłowych, ogłoszenia w czasopismach gospodarczych i technicznych.

Poza tym zgromadzono półfabrykaty i niektóre wyroby zakładów, jak np. tłok pierwszego silnika okrętowego RD76, tokarkę rewolwerową według licencji Warsa z 1938 r. i takąż tokarkę RVA25 z 1966 r., modele parowozu T45 i wagonu 66W oraz model przygotowanej do produkcji lokomotywy spalinowej 301D.

Specjalny dział poświęcono materiałom z historii ruchu robotniczego, zwłaszcza związanego z zakładami. W muzeum przechowuje się także sztandar zakładów, a na ścianie umieszczono mapę świata z oznaczeniem krajów, do których zakłady eksportują wyroby.

Bardzo wysoko należy ocenić estetyczną formę ekspozycji, znajdującej się w odpowiednim pomieszczeniu. Gdyby jednak udało się zwiększyć powierzchnię przeznaczoną na muzeum, można byłoby wystawić znacznie większą liczbę eksponatów.

Muzeum zwiedzają wycieczki, organizowane przez stowarzyszenia techniczne i szkoły, a także pracownicy zakładu.

Poważne zasługi przy organizowaniu muzeum położył inż. M. Machyna; obecnie podlega ono Działowi Informacji Techniczno-Ekonomicznej zakładów.

Jerzy Piaskowski

DZIEJE INSTRUMENTÓW NIWELACYJNYCH

Jubileuszowa ekspozycja z okazji 400-lecia wydania *Geometrii* Stanisława Grzepskiego¹ zainaugurowała w grudniu 1966 r. stałe stoisko poświęcone geodezji, a zwłaszcza jej przeszłości, w warszawskim Muzeum Techniki. Kolejny pokaz urządzony na tym stoisku obrazował historię pomiarów odległości i nosił tytuł *Od sznurka mierniczego do radaru*².

Trzecia ekspozycja, otwarta w lipcu 1967 r., miała na celu przedstawienie rozwoju instrumentów niwelacyjnych, poczynwszy od starożytności a skończywszy na czasach nam współczesnych. Ekspozycja ta otrzymała tytuł *Dzieje instrumentów niwelacyjnych*.

Wśród zgromadzonych eksponatów zwracały uwagę zabytkowe niwelatory z XIX w., m. in. waga wodna konstrukcji Bianchiego z 1857 r. Instrumenty z epok wcześniejszych zostały pokazane bądź na rycinach, bądź w postaci modeli. Dla potrzeb omawianej ekspozycji wykonano np. specjalnie model tzw. chorobatesu, instrumentu używanego w czasach rzymskich a opisanego przez Witruwiusza w jego *O architekturze*. Podobnie na podstawie opisów zawartych w pracy Olbrychta Strumińskiego *O sprawie, sypaniu, wymierzaniu i rybieniu stawów* zostały sporządzone modele tzw. srynagi oraz wagi wodnej, używanych w Polsce w XVI w.

Przegląd zamykały instrumenty nowoczesne: niwelator hydrostatyczny polskiej produkcji opartej na własnym patencie oraz niemiecki niwelator samopoziomujący.

Scenariusz omawianej ekspozycji opracował mgr inż. Tadeusz Bychawski. Inicjatorem imprezy, podobnie jak poprzednich pokazów była Komisja do Spraw Muzeum i Wystaw Stowarzyszenia Geodetów Polskich.

J. J.

¹ Por. sprawozdanie w nrze 2/1967 „Kwartalnika”, s. 479.

² Por. sprawozdanie w nrze 2/1967 „Kwartalnika”, s. 485.